

Natuurlijk Tuinieren

Wat is natuurlijk tuinieren?

Natuurlijk tuinieren betekent niet alleen zo min mogelijk gif gebruiken in de tuin. Wie natuurlijk tuiniert heeft zijn tuin zo ingericht dat deze een grote aantrekkingskracht uitoefent op dieren. In een natuurlijk aangelegde en onderhouden tuin zal vanzelf een grote biodiversiteit ontstaan.

Dieren komen er naar toe en blijven er graag voor langere tijd, ook om zich voort te planten. Wie natuurlijk tuiniert houdt bij het onderhoud van zijn tuin rekening met de eisen en wensen van planten en dieren en laat de natuurlijke processen zoveel mogelijk de vrije loop.

Natuurlijk tuinieren betekent zodanig tuinieren dat de natuur zich optimaal in de tuin kan ontwikkelen. Het is ook een beetje avontuurlijk tuinieren: Je zoekt naar mogelijkheden om de planten- en dierenwereld met elkaar in harmonie te brengen. Want de een kan niet zonder de ander. Vogels, egels, padden, hommels, bijen, lieveheersbeestjes en tal van andere insecten heb je nodig voor een gezonde tuin. Heel veel dieren zijn nuttig en zorgen voor een natuurlijk evenwicht. Voor bijvoorbeeld planten zijn **insecten** nuttig. Veel planten zijn voor hun voortplanting van insecten afhankelijk. Tijdens hun korte verblijf op een bloem zorgen hommels, bijen en vlinders voor de overdracht van stuifmeel. Alleen als dat gebeurt kan de plant vrucht gaan zetten en zaad produceren.

In het natuurlijk tuinieren zijn **plantenkeuze, tuininrichting en onderhoud** er op gericht om zoveel mogelijk dieren en planten een plekje te geven om te leven, te schuilen, te nestelen, te foerageren en te overwinteren.

Plantkeuze

Het kiezen van de juiste planten voor uw (sier)tuin is een hele kunst. Ga niet onvoorbereid zomaar naar een tuincentrum of kwekerij. Uit het enorme aanbod is het daar lastig kiezen. Bovendien leidt dit tot teleurstellingen. De verleiding is groot om er alleen die planten te kiezen die op dat moment in bloei staan. Zodat de tuin er de rest van het jaar kaal uit blijft zien. Of u neemt planten mee die het op uw grond helemaal niet willen doen. Of u verkijkt zich op de grootte van de struikjes die u koopt, zodat de tuin u na verloop van tijd letterlijk boven het hoofd groeit.

Enige voorbereiding is dus gewenst. Koop een goed plantenboek, of haal boeken uit de bibliotheek en ga er eens rustig voor zitten.

Hoe veel tijd hebt u beschikbaar?

Een tuin met vaste plantenborders en veel eenjarigen is iets voor de echte, actieve plantenliefhebber. Wilt u vooral vanuit de stoel genieten van de natuur om u heen, dan zijn bomen en heester met een onderbeplanting van bodembedekkers een betere keus. Houdt er rekening mee dat hagen gesnoeid moeten worden, en datzelfde geldt voor dakplatanen of leilinden.

Welke grondsoort hebt u?

Kies die planten die het er makkelijk doen. Zet op kleigrond bijvoorbeeld liever geen Rhododendrons en coniferen, die liever in wat zuurdere bosgrond groeien. Vochtminnende planten zijn beslist geen goed keus wanneer u op droge zandgrond tuiniert.

Hoeveel licht zullen de planten krijgen?

Hebt u zon, schaduw of half schaduw (een beperkt aantal uren zon per dag of gefilterd licht)? Houdt niet alleen rekening met de slagschaduw van gebouwen, maar ook met bomen en grote struiken in de buurtuinen en in uw eigen tuin.

Wat biedt een plant ons en de dieren?

Een plant moet natuurlijk mooi zijn. Let ook op bloei het gehele seizoen en nectar, zaaddozen, bessen of noten en een afwisseling tussen bladverliezend en wintergroen. Denk ook aan bollen en knollen die al in het vroege voorjaar kleur aan uw tuin geven, crocus biedt bijvoorbeeld ook al vroeg nectar voor bijen. Een- en tweejarige planten geven langdurige bloei, vaak tot diep in de herfst.

Gebruik bij voorkeur inheemse planten, struiken en bomen. Deze leveren immers het voedsel (nectar, stuifmeel, bessen en zaden) voor de dieren die hier ook van nature voorkomen.

Uitheemse planten zijn welkom, maar dan moeten ze wel een aanvullende natuurwaarde vervullen.

Tuininrichting

Bestratingsmaterialen

Probeer de hoeveelheid steen in uw tuin te beperken en denk ook aan de mogelijkheid om terrassen of paden te maken van hout in de vorm van vlonders, boomschors, houtsnippers, of kies eens voor halfverharding als grind en steensplit. Hiermee kunnen bovendien makkelijker natuurlijker vormen gemaakt worden.

Erfafscheiding

Hoewel het best gezellig kan zijn om als u in de tuin bezig bent af en toe een praatje te maken met de burens, is een tuinafscheiding vaak toch wel wenselijk voor de privacy. De mooiste en natuurlijkste oplossing is vaak een haag. U kunt kiezen voor een strakke haag van één of meer soorten heesters. Om een mooie dichte haag te vormen moet u hem regelmatig snoeien en mag hij niet al te snel groeien.

Een mooie andere mogelijkheid is een losse haag van verschillende soorten bloeiende heesters, die vrij mogen uitgroeien en gedurende langere tijd kleur geven aan uw tuin. Het voordeel van zo'n haag is dat hij vrij snel op hoogte is, maar u moet er ook op rekenen dat hij meer ruimte inneemt.

Houten schuttingen en tuinmeubilair

Bouw liefst geen dichte schutting. Weliswaar is dit een snel gerealiseerde tuinafscheiding, maar niet erg diervriendelijk. Een groene afscheiding is veel aantrekkelijker, niet alleen voor uzelf, maar ook voor de dieren, die zo gemakkelijker toegang hebben tot uw tuin. Wilt u toch een houten afscheiding, zorg er dan voor dat hij half doorlatend is, niet alleen vanwege de dieren, maar ook om rare valwinden te voorkomen. Laat hem begroeien met mooie klimmers die er binnen betrekkelijk korte tijd een groene, levende wand van maken.

Gebruik geen geïmpregneerd hout voor schuttingen of meubilair, want dit bevat zware metalen die uiteindelijk door uitspoeling in uw tuin en het grondwater terecht komen. Kies liever voor inlands hardhout als eiken, Robinia, of kastankehout, dat onbehandeld jarenlang goed blijft. Wilt u toch graag tropisch hardhout gebruiken, let er dan bij aankoop op dat dit hout het FSC-keurmerk draagt.

Deze richtlijnen gelden natuurlijk ook voor

Scharrelhoekjes

Vaak blijven er in de tuin hoekjes over waar niet direct een bestemming voor is. De lastige plekken in de schaduw bijvoorbeeld, of de drogere plekken onder bomen. Dit soort plekken kunt u benutten als scharrelhoekjes voor allerlei kleine dieren en als biotoop (leefmilieu) voor andere organismen.

Een paar ideeën:

- Laat hier en daar brandnetels, grassen en andere kruiden staan als waardplanten voor vlinders
- Leg takkenbossen onder bomen of tussen struiken als scharrelplek voor egels, vogels en andere kleine dieren.
- Laat onder bomen en tussen struiken het herfstblad liggen: met name vogels vinden hier 's winters nog alles van hun gading: spinnetjes, slakjes, enz. Amfibieën vinden er overwinteringplekken, egels gebruiken het blad als vulling voor hun nest.
- Maak van wat overgebleven bestratingmateriaal of puin een bergje stenen. Amfibieën zoeken schuilplekjes hieronder en vinden er een beschutte plek om te overwinteren. Ook paalde spinnen vinden een plekje en nuttige insecten als duizendpoten houden zich vochtige grond eronder. overwinterende vlinders stenen een goed plekje
- Leg her en der oude de tuin: hierop leven weer organismen, zoals allerlei maar ook mossen en schimmels, die bijdragen aan de vertering van het hout en ook nog eens zorgen voor de prachtigste paddenstoelen

tussen de stenen pissebedden en graag op in de Zelfs kunnen tussen de vinden. boomstronken in tal van kleine diertjes, natuurlijk

Water in de tuin

Heeft u de ruimte, dan is het aardig om een vijver of paddenpoel aan te leggen. Dit geeft uw tuin een nieuwe dimensie. Het spiegelende wateroppervlak laat uw tuin groter lijken en ziet er bovendien elk seizoen weer anders uit.

Maar vooral haalt u met een vijver een heel nieuwe wereld uw tuin binnen. Libellen bezoeken uw tuin om er hun eitjes onder het wateroppervlak te leggen, u maakt kennis met allerlei kleine waterbeestjes, zoals bootsmannetjes en schrijvertjes en waterslakjes, kikkers en padden bevolken binnen de kortste tijd uw tuin en ook vogels zoeken graag de vijver op. En zelfs de egel kan er komen drinken.

Zorg in elk geval voor een stukje glooiende oever, zodat een in het water belande egel er weer uit kan kruipen. Ook een vijvertrapje (een plankje met daarop wat latjes) dat u aan de rand van de vijver bevestigt kan hiervoor nuttig zijn.

Om uw vijverbewoners ook in de winter voldoende overlevingskansen te bieden houdt u het beste een minimale diepte van 100 cm. aan. Zet in de paddenpoel geen vissen uit, want die verorberen binnen de kortste tijd alle dikkopjes. Bovendien heeft een vijver waarin vissen gehouden worden veel meer onderhoud nodig.

U kunt uw vijver beplanten met een variatie aan waterplanten. Maar zorg vooral voor genoeg zuurstofplanten.

Is er geen ruimte voor een vijver, dan biedt een ton of kuip met water ook heel leuke mogelijkheden om het element water naar uw tuin te halen. En zeker voor waterdrinkschalen voor de vogels is altijd wel een plekje te vinden

Voorzieningen voor dieren

Bij natuurlijk tuinieren hoort ook dat je bepaalde voorzieningen treft voor de dieren in de tuin. Vaak hebben ze een steuntje in de rug nodig om voort te kunnen bestaan. Soms zijn vogelnestkastjes nodig. Maar denk ook aan een takkenril voor bepaalde vogels, insecten en kleine zoogdieren. Een losse stapel stenen is geschikt als schuilplaats voor amfibieën. Kleine bundeltjes vlier of dood hout voor wilde bijen. Door natuurlijk te tuinieren krijg je een tuin die gonst van het leven. Met kleur en fleur op bijna ieder moment in het jaar

Terrasverwarming

Stenen muurtjes op het zuiden kunnen de warmte van de zon uren vasthouden. Daarmee zijn ze een duurzaam alternatief voor bijvoorbeeld terraskachels.

Verlichting

- Wees spaarzaam met de verlichting in de tuin. Dit is beter voor de dieren.
- Gebruik spaarlampen; deze gebruiken vier keer minder stroom dan gloeilampen.
- Er is ook tuinverlichting op zonnecollectoren verkrijgbaar.

Onderhoud

Ruim niet altijd alles op

In een tuin die vriendelijk is voor dieren moeten natuurlijke kringlopen zoveel mogelijk hun gang kunnen gaan. Laat afgevallen boomblad rustig op een hoop liggen en gooi afgesnoeide takken niet weg, maar maak er stapels van. Allerlei dieren, van hommels en overwinterende vlinders tot egels, muizen, roodborstjes, winterkoninkjes en misschien zelfs een wezel zullen er dankbaar gebruik van maken, om te schuilen of om er hun jongen in groot te brengen.

Een oude boomstronk kan een flatgebouw voor kleine diertjes worden. Het is ook een goede voedingsbodem voor paddestoelen, die de boomstronk afbreken tot voedingsstoffen. Deze voedingsstoffen kunnen weer door planten worden opgenomen, maar ook slakken,

pissebedden en andere kleine dieren leven er van. Op hun beurt vormen deze dieren weer het voedsel voor egels en vogels.

Ruim afgestorven planten daarom pas op als het echt lente is geworden en gooi de stengels niet allemaal in de GFT-bak of op de composthoop, maar breek ze en strooi ze uit over de grond. Dat is ook nog goed voor de bodem.

De tuin **winter klaarmaken** doen we doorgaans omstreeks oktober/november. Van oudsher werden in het najaar alle uitgebloeide planten stengels afgeknipt en verwijderd, om de tuin er netjes uit te laten zien voor de winter. Tegenwoordig adviseren we juist om zo veel mogelijk uitgebloeid materiaal in de winter in de tuin te laten staan, zodat beestjes hierin kunnen overwinteren en vogels het zaad eruit kunnen halen. Bovendien geven de uitgebloeide bloemen met een beetje vorst er op een prachtig beeld. Onder winterklaar maken verstaan we tegenwoordig met name: alles wat niet tegen de vorst kan, wordt er uitgehaald en opgeborgen in de schuur of kelder. Aardewerken potten overleven de winter vaak niet. Maak deze potten en schalen dus leeg en zet ze weg in de schuur of een kastje. Meer hoeft je dus niet te doen, **wacht met opruimen tot de lente!**

Laat onkruid zijn gang gaan

Haal brandnetels niet weg maar laat ze in een hoekje groeien. U zult versteld staan hoeveel vlinders daar op af komen om eitjes te leggen.

Het gebruik van chemische middelen

Natuurlijk tuinieren en het gebruik van chemische bestrijdingsmiddelen gaan niet samen. Die verstoren het natuurlijk systeem. Als er al bestreden moet worden, dan kan dat met biologische middelen. Als er bemest moet worden, dan gaat de voorkeur uit naar organische mest of compost.

Bodem

Houd altijd rekening met de grondsoort.

Om het bodemleven zo min mogelijk te verstoren is het belangrijk niet te veel in de grond te rommelen. Spitten is, in een bestaande tuin, lang niet altijd zinvol en doet soms zelfs meer kwaad dan goed. Niet alleen verstoort dit het bodemleven, maar ook belandt door het omgooien van de grond de bovenste vruchtbare laag gemakkelijk te diep onder de grond. Ook frezen is een activiteit die - wanneer dit regelmatig gebeurt - niet zinvol is. Het doodt het bodemleven en zorgt uiteindelijk juist voor een dichtgeslagen bodem. Spitten en frezen kunnen nuttige activiteiten zijn bij de aanleg van een nieuwe tuin, maar verstoort in een eenmaal aangelegde tuin de grond zo min mogelijk en laat vooral de natuur zelf zijn werk doen!

We kunnen een actief **gezond bodemleven stimuleren** door voldoende organische stoffen terug te brengen in de grond. Bijvoorbeeld door het maken van onze eigen compost, maar ook door afgefallen blad waar mogelijk te laten liggen om tussen de beplanting te laten verteren.

Geef alleen als het echt nodig is water

Als u planten of gazon toch moet gieten of sproeien, geef dan liever één keer in de week een flinke plons water, dan elke dag een beetje.

Meer over diervriendelijk tuinieren

Het leuke van tuinieren is dat we bezig zijn met een levend geheel. Met de planten in de tuin, maar ook met alle beestjes die daarbij horen. En hoewel we met sommige blijer zijn dan met andere, alle hebben ze hun rol in het ecologisch systeem. Vaak zijn het ruimers in de tuin: wormen, pissebedden en slakken verwerken veel dood blad en plantendelen tot voedzame mest.

Luizen belagen vaak vooral die planten die het toch al niet zo goed doen. En rupsen kunnen wat schade doen aan onze planten, maar zonder rupsen geen vlinders! Deze, vaak schitterende insecten zorgen, net als hommels en bijen voor de bevruchting van onze gewassen, een belangrijke functie die niet gemist kan worden.

Al dat kleine grut dient ook weer als voedsel voor de grotere dieren. Vogels eten heel wat spinnen en insecten, en vooral in de broedtijd ook massa's rupsen; egels doen zich te goed aan allerlei insecten en slakken; padden en kikkers verorberen massa's muggen, spinnen en slakjes.

Zo is onze tuin een geheel van allerlei organismen dat samen zorgt voor een goed evenwicht in de tuin, waarin alles goed gedijt. Het is bovendien heel interessant om ons te verdiepen in deze dieren, en we kunnen er veel plezier aan beleven.

Vogels

Een tuin zonder vogels is nauwelijks voor te stellen. Afgezien van hun functie in het ecologisch systeem genieten we van hun zang en verlevendigen ze de tuin. Door te zorgen voor voedsel, water, bescherming en nestgelegenheid kunt u steeds meer soorten vogels in uw tuin aantreffen.

Met voedsel bedoelen we niet direct het voeren in de winter met vetbollen, pindaslingers e.d. , hoewel dit zeker zinvol is. Veel beter is het om uw tuin zo in te richten dat de vogels zelf

er voldoende zaden, bessen en insecten vinden.

Laat uitgebloeide planten in het zaad schieten en knip ze voor de winter niet af, maar laat de uitgebloeide stengels staan voor de vogels, die er het zaad uit komen pikken. Planten als teunisbloem, dropplant, zonnebloem leveren volop zaad. Maar vooral allerlei wilde planten zijn een goede voedselbron. U zult putters, groenlingen, vinken en

mezen hiermee naar uw tuin lokken.

Plant besdragende struiken als lijsterbes, vuurdoorn, Gelderse roos, liguster en krentenboompje, maar ook klimmers als klimop en kamperfoelie. Merels, roodborstjes, en lijsters doen zich eraan te goed. In de winter kunnen zelfs kramsvogels en pestvogels hierop af komen.

Een boom in de tuin waarderen de vogels als uitkijkpost en als plek om in te vluchten bij gevaar. Dichte, eventueel stekelige struiken, hagen en coniferen, maar ook klimplanten als klimop bieden bescherming en zijn favoriet als nestelgelegenheid.

De holenbroeders onder de vogels kunt u helpen door het ophangen van nestkastjes. In het tuincentrum of bij de vogelbescherming vindt u allerlei soorten kastjes voor de verschillende vogels.

Indien u in de tuin ook nog op een rustige plaats een waterschaal zet, of misschien zelfs een vijvertje inricht, biedt u de vogels tevens drinkgelegenheid en kunt u genieten van dagelijks badderende vogels.

Amfibieën

Kikkers en padden hoeft u niet in de tuin te brengen. Ze komen er vanzelf, wanneer u een vijver of paddenpoel in de tuin aanlegt. Kikkers en padden hebben water nodig om zich voort te planten

Zoogdieren

De egel is een gezellige scharrelaar, die zich vooral in schemer laat zien. Hij is niet zo op zijn hoede als veel andere zoogdieren, omdat hij zijn persoonlijke bescherming heeft in de vorm van zijn stekels. Dit werkt helaas ook in zijn nadeel: heel wat egels vallen als slachtoffer in het verkeer.

De egel kan daarom zeker wat hulp gebruiken. Zorg dat de egel toegang heeft in uw tuin, door de schutting niet tot op de grond door te laten lopen, of in ieder geval enkele poortjes

open te houden. Maak wat takkenbossen op rustige hoekjes in de tuin, als schuilplaats maar ook als plek om zich voort te planten

